

משלי פרק ט

(י) תְּחִלַּת חֲכָמָה יִרְאֵת ה' וְדַעַת קְדוֹשִׁים בִּינָה:
(יא) כִּי בִי יִרְבוּ יַמְיָךְ וַיּוֹסִיפוּ לְךָ שָׁנוֹת חַיִּים:
(יב) אִם חֲכָמָתְךָ חֲכָמָתְךָ לְךָ וְלִצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא:

ביאור הגר"א - משלי פרק ט פסוק י

תחילת חכמה יראת ה' – כלומר, התחלת החכמה היא היראה וכמ"ש (אבות ג, יז) "אם אין יראה אין חכמה ואם אין חכמה אין יראה".

והקשו איזה מהן קודם. והענין כי במחשבה הוא התכלית תחילה ואחר כן החכמה האין לעשות. והיראה הוא התכלית. ולכן במחשבה הוא היראה תחילה. ואם אין יראה אין חכמה. ובמעשה הוא חכמה תחילה. וזהו אם אין חכמה אין יראה. ויו"ד בתחילתה ויו"ד בסופה. וכמ"ש בזוהר.

וז"ש (מס' ברכות דף סא, א) בתחילה עלה במחשבה להבראות שנים ולכסוף לא ברא אלא א'. וכי ח"ו יש שינוי, אלא שמה שברא הקב"ה את האשה להיות לו לעזר, וכי מה תועלת בה כשהן גוף אחד. ועיקר התכלית היה שיהיו שנים. אך מה שברא הקב"ה תחילה אחד כדי שיהא אהבה ואחזה ביניהם יותר מאחיו ושאר קרוביו שיהיו גוף אחד ממש. וזהו מתחילה, דהיינו במחשבה עלה תחילה להבראות שנים, שכן הוא התכלית, ואח"כ ברא תחילה אחד במעשה. וכך הוא בכ"מ שאמרו בתחילה עלה במחשבה. וז"ש כאן תחילת חכמה, פירש במחשבה, הוא התחלת החכמה, היא היראה. ודעת קדושים בינה כלומר ודעת קדושים היא התחלה של הבינה, כמ"ש אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת, וכנ"ל. שבמחשבה הוא הדעת תחילה.

(נלע"ד שקדוש הוא בסוד הדינין כמ"ש בתקו' זוהר בסוד וקדשת את הלויים והוא מבינה שמינה דינין מתערין וזהו שהתכלית בינה יהיה לדעת קדושים דינין והנהגת ית"ש):

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב הלכה ב

והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול א כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי, וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו, ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים

גדולים ממעשה רבוץ העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.

תוספות מסכת ראש השנה דף כז עמוד א ד"ה כמאן מצלינן זה היום תחלת מעשיך

תימה הא קי"ל כרבי יהושע כדאמרינן בפ"ק (דף יב.) לתקופה כר' יהושע. ואומר ר"ת דקי"ל כרב עינא דפריך משה יובל ורב עינא ה"ק והא איכא זה היום תחלת מעשיך דאיתיה בראש השנה וליתיה ביובל אלא ודאי הא דאמרינן ליה לאו משום ברייתו של עולם אלא משום תחלת מעשה דין שהעולם נדון בו להתקיים או לאו וזה שייך נמי ביוה"כ דיובל דהוקש לר"ה כדלקמן בפרק בתרא (דף לד.) (אבל בשאר יומי לא) ואף על גב דמשני ליה שפיר רב עינא לא הדר ביה ומיהו לאידך לישנא קשיא דקאמר מתני' דלא כר"א הוה ליה לשנויי דזה היום תחלת מעשיך לאו אבריאת עולם קאי ומה שיסד ר"א הקליר בגשם דשמיני עצרת כר"א דאמר בתשרי נברא העולם ובשל פסח יסד כר' יהושע – אומר ר"ת דאלו ואלו דברי אלקים חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן, ודכוותה אשכחן בפרק עושין פסין (עירובין דף יח. ושם) גבי אדם שעלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד. עכ"ל.